

תחבושת ויש לו יסורים, והחולה השוטה צועק להסיר התחבושת. אבל החכם טובל בשמחה. וכן הוא יסורי הרשעים הם תחבושת. אמנם אחר מותו, שרואה ומבין הטוב האמיתי, וכמו"כ לעת"ל, כשנוכח לזה במהרה, נאמר, אורך ה' כי אנפת בך. שנותן הודאה לשעבר על שנתאנף בו הקב"ה לפי שעה להטיבו באחריתו. זהו כונת המאמר כאן וכו', ולעוה"ב כולו הטוב והמטיב, פ"י שיראה למפרע שכולו היה מזה טובה והיה לו לברך על הכל הטוב והמטיב עכ"ל. ודו"ק.

והנה בגמ' יומא (ע"ד ב') המאכילך מן"ב במדבר למען ענותך וכו' ע"ש. וברמב"ן פ' בשלח (ט"ז ד') המאכילך מן וגו' למען ענותך ולמען נסותך וכו' שלא היה בידם מזון ולא יראו להם עצה במדבר רק המן וכו' ויורד להם דבר יום ביומו וירעבו אליו. ועם כל זה שמעו וכו'. וכ"כ עוד בפ' עקב (ח' ג') ע"ש. ורמז לדבר (תהלים ע"ח) לחם אבירים אכל איש לחם אבירים בגימ' יסורים באהבה. ועמדה להם לישראל זכות זו של קבלת יסורים באהבה לינצל מגזרות המן ודו"ק.

סימן ל"ה

דרוש לפורים (ג)

אח"ח 1234567

ואילו בביהמ"ק כתוב על חירם משבט דן. וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת).

ולא רק במשכן ומקדש משתתף שבט דן דייקא, אלא גם במלחמת מדין בהריגת בלעם, איתא בזהר פרשת בלק (קצ"ד א') ח"ל, כיון דחמא לפינחס פרח לאויר וכו' רמא קלא לבני חיליה, אמר, אית מאן דידע למפרח אבתריה דההוא רשע וכו'. צליה בריה דשבטא דדן קם וכו', ופרח בתריה וכו'. ודא הוא (בראשית מ"ט) שפיפון עלי ארז, על ההוא ארז דעבד ההוא רשע. דכתיב (שם) יהי דן נחש עלי דרך. דא שמשון. שפיפון עלי ארז, דא צליה, הנושך עקבי סוס, דא עירא, דהוה בהדיה דדוד, דהוה אתי מדין, ובגיניה תליא גבורתיה בדוד. דכתיב (ש"ב ח') ועקר דוד את כל הרכב. ויפול רוכבו אחור, דא שריה, דזמין למיתי בהדי משיחא דאפרים, והוא הוי משבטא דדן, חמין איהו למעבד

כתב הגר"א לומר בעל הנסים של פורים, והשבות לו גמולו על ראשו. כדי שיהיו נ"ד תיבות, כמנין נ"ד פעמים שהזכר המן במגילה, וכנגד נ"ד אותיות שיש בשמות עשרת בני המן. וצריך ביאור.

והנה במד"ר ומד"ת פרשת תשא (ל"א ה') עה"פ ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן, איתא ח"ל, אין לך גדול משבט יהודה, ואין לך ירוד משבט דן וכו'. אמר הקב"ה יבא ויזדווג לו וכו'. המשכן בשני שבטים אלו נעשה. ואף ביהמ"ק כן עשוהו. שלמה מיהודה, וחירם מדין. שנאמר (מ"א ז') בן אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי. וברז"י (יה"ב ב') כתיב בן אשה מן בנות דן. שהיה אביו מנפתלי, ואמו מדין ע"כ. (ולא עוד, אלא שבמשכן כתוב על בצלאל משבט יהודה ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת.

סור ממנו אלו היסורים, דעת דרכין לא חפצנו זה תורה וכו'. א"כ כמו שקבלת התורה מחייבת חרות, כך קבלת היסורים ודו"ק.

יב. ביהושע (ח' י"ב) וישבות המן ממחרת. כתבו קמאי אל תיקרי המן אלא המן שנתלה באותו היום. ופירשו המפרשים דאמרינן בגמ' (מגילה י"ג ב') שהמן שמח שנפל לו פור ברח שמת בו משה. אבל באמת כל זמן שהיה לישראל מן שבא בזכות משה כאלו מרע"ה עדיין קיים ורק ביום ט"ז ניסן שבו פסק המן גברה הסכנה שיגבר כחו של המן והוצרך ליתלות בו ביום.

פ"י כי כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ואעפ"כ צריך יגיעה גדולה להשיג את חלקו. וכמו"כ התורה היא מורשה קהלת יעקב, ואעפ"כ צריך יגיעה גדולה להשיג את חלקו בה. ח"ש יגיעת ומצאת שאחרי היגיעה זוכה במה שהוא שלו בעצם. וכן א"י התצטרט למלחמה לכבוש את שלהם, ח"ע היסורים, שחש שסובל סבל המזיתר לפי דעתו.

עוד שם, נאמר ברית ביסורים דכתיב אלה דברי הברית. פ"י ברית הוא קבלה, ואין יסורים ניתנין בלא קבלה. ח"ש בשמו"ר פ"ל, דוד המבול ביקש הקב"ה ליתן להם ד' דברים תורה ויסורים וכו' ולא בקשו, שנאמר (איוב כ"א) ויאמר לאל

נוקמן וקרובין בשאר עמין וכו'. וכד דא יקום, כדן
הי מחכא לפורקנא דישאל. דכתיב לישועתך קרית
הי. וי"ל לפ"ז דמה שאמרו משיח בגימ' נחש, הכונה
לשריה שיבא עם משיח בן יוסף).

ובילקוט פ' פרשת ויחי עה"פ גור אריה יהודה, זה משיח
בן דוד (גור אריה בגימ' משיח בן דוד
עה"כ) שיצא משני שבטים. אביו מיהודה ואמו מן
אוצר החכמה ע"ש.

וגדולה מזו, מצינו בספ"ק דסוטה (י"ג א') שחוששים בן
דן שקל קולפא ומחיייה ארישיה דעשו והרגו.
והקשו תוס' בפרק הניזקין (גיטין ג"ה ב' ד"ה ביהודה),
מספרי וירושלמי, שיהודה הרג את עשו. דכתיב (בראשית
מ"ט) ידך בעורף אויבך. ותירצו, שמא לא מת עשו
באותה הכאה של חוששים בן דן, עד שעמד עליו יהודה
והרגו עכ"ל.

הנה אם בבנין המשכן והמקדש היה שבט יהודה
המתחיל ושבט דן הגומר, אבל בהריגת עשו
היה הסדר להיפך, ששבט דן היה המתחיל ושבט יהודה
הגומר, וכמו"כ גבי הריגת בלעם, היה צליה בריה
דשבטא דדן המתחיל, ופינחס הגומר. כדאיתא בזהר
הנ"ל.

ולכאורה הדברים מתמיהין, שהרי בכל מקום אנו
מוצאים בדברי רז"ל גנותו של שבט דן.
שהם הם היו הנחשלים שפלטם הענן, שהיו כולם
עובדי ע"ז (ילקוט ס"פ תצא). וכן הוא בת"י פרשת בשלח
ופרשת תצא. ובבעה"ט ס"פ תצא, כל הנחשלים אחרין
בגימ' זה היה שבטו של דן. ובכתבי הארז"ל, הנחשלים
אותיות נחש מילה. שבדן כתיב יהי דן נחש וגו',
ועליהם נאמר ויזנב בך, מכת זנב, שהיה חותך מילותיהן
וכו'. ובפרשת בלק (כ"ב מ"א) וירא משם קצה העם ת"י
וחמא מתמן משריין דן דמהלכין בקצת עמא

דאיתפרטימו מתחות עניי יקרא. ובפר' בהעלותך
במתאוננים (במדבר י"א א') ותבער במ אש ה' ותאכל
בקצה המחנה. תיב"ע ושציאת מן רישעיא דבסיפי
משריתא דבית דן דהוה פיסלא עמהון. ובפרק חלק
(סנהדרין ק"ג ב') ועבר ביים צרה (זכריה י"א) זה פסלו
של מיכה ע"ש ברש"י. וברש"י יחזקאל (ט"ז ט"ז) ע"ז
שעבדו שבטו של דן במדבר כמו שכתוב (דברים כ"ה)
כל הנחשלים אחרין. ומצינו בפסיקתא, זה שבטו של
דן שהענן פולטו שהיו כולם עובדי ע"ז. ובילקוט
פרשת תצוה, השלשה אבנים שבדגל מחנה דן, לשם
שבו ואחלמה. אינם בג"ע. שהרי ביחזקאל (כ"ח י"ג) לא
חשב אותם. כי דן נקרא נחש, וכתיב דובר שקרים לא
יכון לנגד עיני עכ"ל סודי רי"ב. מעתה, הרי יש להתפלא
היאך זכה דן לכל השבח הזה.

ברם ר' זה גילה לנו מוהר"ן ז"ל מברסלב. שפירש
דברי רש"י עה"פ (במדבר י" כ"ה) ונסע דגל מחנה
בני דן מאסף לכל המחנות, שהיה נוסע באחרונה, וכל
מי שהיה מאבד דבר, היה מחזירו לו עכ"ל. ומה הן
האבודות שאיבדו, אלא הן הן הנפשות הנדחות
והאובדות שאין להם דורש ומבקש. וכדכתיב (ירמיה נ'
ו'), צאן אובודות היו עמי, רועיהם התעו, שובכים מהר
אל גבעה הלכו, שכחו רבצם. וכתיב (יחזקאל ל"ד ב'),
הרי רועי ישראל וגו'. את הנחלות לא חזקתם, ואת
החולה לא רפאתם, ולנשברת לא חבשתם, ואת הנדחת
לא השבותם, ואת האובדת לא בקשתם וגו'. ותפוצינה
מבלי רועה, ותהיינה לאכלה לכל חית השדה וגו' ואין
דורש ואין מבקש ע"כ. ואילו שבט דן היה מטפל בהם
להחזירן למוטב. ומשום כך היה עמלק שונאו ומתגקם
בו, על שהיה מוציא בלעו מפיו עכתודה"ק.

והנה כך הוא דרכו של עולם, שאלה המתעסקין בזה
להתחבר לרשעים ולטפל בהם להחזירם למוטב,

ב. בתיב"ע פרשת ויקהל איתא, שהעננים הביאו את אבני
השהם והמלוואים מנהר פישון (ר"ל כי בבראשית כתיב על
נהר פישון שם הבדולח ואבן השהם), ואת הבורשם והשמן
הביאו מג"ע. וקשה, למה לא הביאו גם את האבנים מג"ע,
אלא משום שבג"ע חסרים לשם שבו ואחלמה וק"ל.
(מיהו לקמן הסקנו דלא כהבנת התיב"ע והסודי היא
וכידוע התיב"ע אינו ממדרשי רז"ל המוסמכים).
ג. ובס' צדקת הצדיק סי' ק"כ: מי שמזכה לחייבייא א"א שלא
ידבק בו מאומה. וכו' ובאמת כל מי שבידו למחות ולא מיחה
מעלין עליו כאילו עשאו ונדבק בו הכל עכ"ל.

א. והוה בפשוטו טעם כעסו של עמלק על דן, על שהרג
את סבו עשו. (ונראה עוד בפשוטו, הטעם שנתעורר חושים
בן דן להרוג את עשו. כי הנה החזקוני עה"פ ואני בבאי
מפון, פירש, כי יעקב התנצל שלא הוליכה לרחל למערת
המכפלה מפחד קטרודגו של עשו על המערה. משא"כ במות
לאה, שכבר הלך לו עשו להר שעיר, שוב לא חשש וקברה
במערת המכפלה. אבל עכשיו שראה חושים נכד בלהה
שפחת רחל, שעשו בא מהר שעיר לקטרג על המערה,
נתעורר לקנא קנאת רחל שבגלל הפחד מקטרודג עשו לא
נקברה במערה).

שהוא בזכותו של חירם משבט דן שהוא מתנגדו
(בקדושה).

ובפ"ק דסוטה (ט' ב') שמשון הלך אחר עיניו וכו'.
שמשון בעיניו מרד וכו'. ידעה בו באותו צדיק
וכו'. שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כווג וכו'. שמשון
דן את ישראל כאביהם שבשמים, שנא' דן ידן עמו
כאחד וגו' (ופרש"י כיחידו של עולם). ואמר ר' יוחנן
שמשון על שמו של הקב"ה נקרא שנאמר (תהלים פ"ד)
כי שמש ומגן ה' אלהים וכו' מה הקב"ה מגן על כל
העולם כולו אף שמשון מגן בדורו על ישראל, ולכאור'
יש כאן ערכוביא וסתירות גדולות של גנאי ושבח
בנשימה אחת אכן לפמשי"ג א"ש.

והנה בכל פרשיות ושב מקץ רגש יחי החזקו רק
שמות אלהים ואל שדי. אבל לא שם הוי"ה.
חץ מבברכת דן כתיב לישועתך קריתי הוי"ה. וכבר
תמה בזה בספר אהב ישראל. אכן הענין יבואר עפ"מ
דאיתא בזהר פרשת פקודי (רכ"ד ב') כי שמש ומגן ה'
אלהים. שמש דא הוא רזא דשמא קדישא הוי"ה וכו',
ומגן דא איהו רזא דשמא קדישא דאיקר אלהים. א"כ,
שמשון שנקרא על שמו של הקב"ה דהיינו שם הוי"ה,
הרי כתב רש"י שכל הנבואה הזאת של יעקב על
שמשון נאמרה, לפיכך הזכיר בה שם הוי"ה. והענין,
כי מצד ההנהגה המכונה בשם אלהים היה שמשון צריך
להיות נידון במדה"ד, אבל ההנהגה האלהית עמו היתה
במדת שם הוי"ה, ופשוט".

וזוה הוא ענין יהי דן נחש עלי דרך כי יהודה וגד
הם חיל החלץ ההולך בראש המחנה ונחל כבוד
חר הנצחון. משא"כ דן הוא גודד האורב (עיין יהושע
ח' ב' ז'), הלוחמים מלחמת גרילה, והם בשולי המחנה.
ומלאכתם אינה מנחילה להם כבוד. אבל כבר נרמז
במסורה, ב"פ חושים. אחד בבני גד שאמרו (במדבר ל"ב
י"ה) ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל. ואידך בבני

וברש"י שם, ליש שם העיר. ובספר יהושע קורא שמה
לשם, על שם שמצאו שם אבן טובה ששמה לשם, והיא היתה
על החשן לשבט דן, שמו כתוב על לשם, וידעו שבאמת היא
נחלתם עכ"ל.

ועיין בילקוט ראובני, עה"פ לישועתך קריתי ה', כתב, כי
הפסוק מתחלק לשמות בני ג' ג' אותיות, והשם הראשון הוא
ליש ע"ש. ועל כרחק יש כאן מפלאות תמים דעים ומכבשי
דרחמנא.

נחשדים הם בעיני הכל, ומטילים בהם שקרצים. והם
מוקצים בעם. והדבר רמז במשנה פ"ב דאבות, הרי
שקוד ללמד מה שתשיב לאפיקורוס (כך היא גירסת
הר"ח בסנהדרין ל"ח ב'), ודע לפני מי אתה עמל,
ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך
ע"כ. כי מבני אדם לא תקוה לגמול וכבוד על מעשיך.
והלואי שלא יסקלוך. וכך היה מעשה עם שבט דן.
וכן מצינו בבני גד ובני ראובן, שנתעסקו בהכנסת
קליפת נגה לקדושת א"י, כמ"ש האר"י והגר"א. ותחשדו
ע"י משה ואח"כ ע"י פינחס והנשיאים כשבנו המזבח
הגדול למראה (יהושע כ"ב). אכן כאן החשד לא היה
בכדי, כי באמת נדבק שבט דן והושפע מהרשעים
שנתחברו עמהם כדי להחזירם למוטב, וכדרך שהיה עם
חנוך, שכתב רש"י עה"פ (בראשית ה' כ"ב) ויתהלך חנוך,
צדיק היה וקל (ס"א וקבל) בדעתו לשוב להרשיע,
לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו וכו'. וכיארנו בהערה לסי'
כ"ה, שהואיל ונתעסק עם בני דורו הרשעים להחזירם
למוטב, הושפע ע"י התקרבותו והתחברותו עמהם,
וכדאיתא בפדר"א כל מי שהוא הולך עם הרשעים,
לקוח מדרכיהם ממעשיהם הרעים. ובאדר"נ פ"ט אל
תתחבר לרשע אפילו לקרבו לתורה ע"ש. אבל הקב"ה
שבחן לב וכליות' וחדע שכונתם היתה לש"ש, אלא
שנכשלו מבלי משים, הוא ית' משלם להם שכר
פעולתם וחולק להם כבוד. (ויפה העיר ח"א, כי יש
רמז לדבר בפ' ויצא (ל' ו') ותאמר רחל דגני אלהים
(פירש"י בשם המדרש, דגני וחייבני חכני) וגו'. על כן
קראה שמו דן).

וזוה שכתב הסודי רזי, שאבנים של דגל מחנה דן
לשם שבו ואחלמה אינם בג"ע שהרי אינם
מחזרים בספר יחזקאל. יש לדון באימה ובקרקע לפניו
ז"ל כי אמנם ודאי כן הוא, שבגן עדנו של חירם מלך
צור אינם נמצאים, שאין לו שליטה עליהם וק"ל. (וי"ל

ד. בב"ר (ג' ח') ויבדל אלהים בין האור ובין החשך, בין
מעשיהם של צדיקים למעשיהן של רשעים. כי רק להקב"ה
ידוע חוט השערה המבדיל בין מעשיהם של צדיקים למעשיהם
של רשעים. וכדכתיב (מ"א ח' ל"ט) כי אתה ידעת לבדך את
לבב כל בני האדם.

ה. בספר שופטים (י"ח כ"ח), ויבנו את העיר וישבו בה, ויקראו
שם העיר דן בשם דן אביהם אשר יולד לישראל. ואולם ליש
שם העיר לראשונה, ויקימו להם בני דן את הפסל וגו' פסל
מיכה אשר עשה.

מעשה, זה הוא מה שאמר הגר"א, שיש נ"ד תיבות בעל הנסים של פורים, כנגד נ"ד פעמים שמחזר המן במגילה, וכנגד נ"ד אותיות שיש בשמות עשרת בני המן. והוא לרמז לשבט דן שהוא הוא הלוחם הסמוי בעמלק, והוא המוציא בלעו מפיו וכמש"נ".

והנה כבר הבאנו, בדרשה לשבת נחמו בהערה, דברי הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר חקור דן ח"ה פ"ח). שכשם שיש בקדושה משה מלגאו יעקב מלבר, כך בלעם מלגאו עמלק מלבר. והנה שם (בפ"ח ולהלן בפ"י) דרש הרמ"ע קרא וידין בגוים וגו' מחץ ראש וגו' (תהלים ק"י ו) על מעשה חושים בן דן שמחץ ראשו של עשו שהוא ראש פתנים ע"ש. וכבר הבאנו במ"א דברי רבינו אפרים עה"פ בר"פ ויצא כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי וגו' שהוא ס"ת מרדכי. וכתבנו פירושו, כי עד ולא עד בכלל, כי אז בימי מרדכי יתעורר קטרונו של עשו על יעקב. ובבעה"ט ר"פ וישלח עה"פ הצילני נא מיד אחי מיד עשו. הצילני נא מיד ר"ת המן. ובילקוט ראובני איתא מרדכי המן גלגול אדם ונחש. ואיתא משרש נחש יצא צפע (ישעיה י"ד כ"ט) צפע בגימ' עמלק שהוא משרש עשו שהוא ראש פתנים. ובפרד"א סמאל היה רוכב על הנחש.

ויובן בזה קרא דקללת הנחש בפרשת בראשית ואיבה אשית וגו' הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב. שפירשו בזה, שאימתי יזכה יעקב שהוא נשמת אדם

ח. אגב אורחין, בעל הנסים של פורים ביקש להשמיד וגו' ביום אחד בשלשה עשר לחדש שנים עשר הוא חרש אדר. ונראה כשפת יתר. (והרי בחנוכה אין מזכירין את היום). ונראה, דכיון שפרים ערשים ב"ד ומוקפים בט"ו, היה מקום לטעות כאילו שני מאורעות היו. לכן צריך להדגיש כי שני הימים מתייחסים למאורע אחד שאירע ב"ג.

והטעם למה באמת בקשה אסתר אם על המלך טוב ינתן גם מחר וגו' לעשות כדת היום, שנתקשו בזה המפרשים טובא, נראה, כי הגה איתא בילקוט ס"פ בשלח מלחמה לה' בעמלק מדור דור מדורו של משה לדורו של שמאל ודורם של מרדכי ואסתר. והנה מלחמת יהושע בעמלק היתה להתגונן, ואילו מלחמת שאול לנקמה. וכנגדם היה צ"ל שתי מלחמות בדור מרדכי ואסתר. הראשונה ביום י"ג להתגונן, והשנייה ביום י"ד לנקמה. (ורמזים שני ימי הפורים בקרא, כי י"ד על כס י"ה). ובפשוטו הטעם שבקשה אסתר ינתן גם מחר וגו' ואת עשרת בני המן יתלו על העץ, להפיל אימה על האויבים. כיון שמלחמת יום י"ג היתה להתגונן גרידא וק"ל.

דן, דכתיב (בראשית מ"ז כ"ג) ובני דן חושים. לומר לך, שדין המאסף כדין החלון ושכרו כשכרו'.

ויובן בזה מש"כ האריז"ל, יריעות הפנימיות עשה בצלאל (שהוא ממטה יהודה ההולך בראש). ואילו י"א יריעות העזים (שהם כנגד י"א קליפות, והמן ועשרת בניו) עשה אהליאב משבט דן.

וכתב הרוקח (הובא בחומת אנך להרב חיד"א למגלת אסתר), י"א ויין שבעשרת בני המן הם כנגד ווי העמודים ששכחן משה. והיינו, משום שהם מחוץ למספר ששים רבוא שמהם נעשו ק' האדנים. הוא כענין הנחשלים שפלטן הענן ודו"ק. והנה ק' האדנים תקן ^{אוצר החכמה} **דוד כנגדן** ק' ברכות לעצור המגפה (טור א"ח סי' מ"ו). ויתרת השקלים שנעשו מהם ווי העמודים שהם כנגד י"א ויין שבעשרת בני המן וכנ"ל. הרי הם ג"כ כנגד י"א סממני הקטרת שעוצרת המגפה. והיינו, לעצור המגפה גם מן הנחשלים שפלטן הענן.

ונראין הדברים, שמ"ש רז"ל שהקדים הקב"ה שקליהם של ישראל לשקליו של המן (ותוס' ושאר ראשונים נתחבטו בחשבון) כונתם היתה לאלף ותשע"ה הנשכחים שהם כנגד י"א ויין דהמן ובניו.

וזה הוא ג"כ מ"ש רז"ל שאין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק. והיינו, שנחסרו מן השם שתי האותיות האחרונות ו"ה, שהם בגימ' י"א, עד שימחו י"א הקליפות של עמלק.

ו. והנה כחו של גד הוא בזכות למוד המשנה של אחיו מאמו אשר. כדכתיב גד גדוד יגודנו וגו' מאשר שמנה לחמו (של גד) (ובכלל המשנה כלול גם התלמוד, שכן מילוי אותיות אשר בגימ' תלמוד). ורמז הדבר בר"ת, מאשר שמנה לחמו והוא ר"ת שלום, שגודו של גד יחזור בשלום בזכות אשר. ואילו דן כחו בזכות למוד סתרי תורה של אחיו מאמו נפתלי (עיי' מאמר בינה לעתים). כי כאמור גד הוא מעלמא דאיתגליא ואילו דן מעלמא דאתכסיא. (ואילה"ק ע"ז מדברי האריז"ל, שלאה עלמא דאיתכסיא, ורחל עלמא דאיתגליא שכבר כתב רש"י (עה"פ ותלו זלפה ל' י"ב) שבעצם היתה בלהה צריכה להיות שפחת לאה, וזלפה שפחת רחל ע"ש ודו"ק). והנה חירם שבנה המקדש היה אביו מנפתלי ואמו מדן כמ"ש לעיל מהמרדש. ולכן כתוב עליו וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת ודו"ק.

ז. וידוע שכנגדם י"א אורחין שבפ' תבא. והנה כתיב התם וענו הלויים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם, קול רם בגימ' עשו. רם בגימ' עמלק. להכניע כחם.

להתגבר על עשו שהוא גלגול הנחש ועל עמלק שעליו נאמר משורש נחש יצא צפע. בשעה שיזכה לשם ישראל דייקא שהוא אותיות לי ראש כמ"ש הארז"ל. משא"כ כשלא יזכה אלא לשם יעקב שהוא שם של קטנות. (ועמשכ"ב בדרוש לפרשת וישלח). אבל כ"ז הוא רק באיתגליא ובמלחמה פנים אל פנים. אבל באיתכסיא, הרי גר' שהיא מלחמת פנים אל פנים. אבל באיתכסיא, הרי דן נאמר עליו יהי דן נחש עלי דרך וגר' הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו (זה סמאל שרכב על הנחש כאדם שרוכב על הסוס) אחר. וכמש"נ שחוששים בן דן מחץ ראשו של עשו שהוא ראש פתגים. וצליה בריה דשבטא דן הפילו לבלעם, שמלגאו הוא בלעם ומלבר הוא

עמלק. כי הוא גלחם בעקבה וכמש"נ. (ו"ל) המשך חכמה בפרשת בלק, וירא משם קצה העם, שבט דן מאסף לכל המחנות. והוא פסל מיכה. ונכשל בעגל. ובו שלט עמלק. על זה אמר כי מראש צורים אראנו, פי', זכות אבותיו מסייעתו וכו'. וזה מי מנה עפר יעקב, דן נחש עלי דרך, ועפר לחמו, וחולל עלי עפר. וזה רובע, שהוא דגלו. וראה שמשך שנהרג כמוהו. על זה אמר, תמות נפשי מות ישרים, פי', של שמשך. וכבר מצאנו לחז"ל בסוטה י', בלעם חגר וכו', שמשך בשתי רגליו. וזה עפר יעקב, והבן היטב בכ"ז עכ"ל. והדברים סתומים וחתומים, וכדברינו נפתח פתחא זוטא להבינם).

סימן ל"ו

דרושים לפרשת נח

1234567

א

כ"י אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. פירש רש"י, ולא אמר תמים. מפני שאומרין מקצת שבחו של אדם בפניו.

שלום וגר' עכ"ל. ויבואר הענין עפמ"ש ברמב"ם בריש הל' דעות ח"ל הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה חזקה וכו' ודרך זו היא דרך החכמים. כל אדם שדעותיו דעות בינוניות ממצעות נקרא חכם. ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד וכו' וזהו לפני משורת הדין עכ"ל. ולפ"ז היינו דאמרין, תמים בדרכיו, היינו שהוא בשלמות המדות. שמדותיו ישרות, דהיינו בינוניות. וצדיק במעשיו שבמעשיו הוא נהג לפני משורת הדין וק"ל.

(והיינו מאי דכתיב (תהלים קמ"ה י"ז) צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. שאנו מתארים אותו כביכול בשלמות הראויה לבני אדם שהיא כנ"ל צדיק וישר במדותיו וחסיד במעשיו שנוטה במעשיו לפני משוה"ד).

והנה בספ"ה דאבות תנן, לפום צערא אגרא, והנה האדם הישר בטבעו, שאינו צריך להתאמץ ולהתגבר על טבעו בעשיית הטוב והישר, נמצא לכאורה מפסיד שכר זה, אכן לפ"ד הרמב"ם הנ"ל, שפיר יש גם לאדם הישר עבודה, להתגבר על טבעו ולהתנהג במעשיו לפני משוה"ד וק"ל.

ו"ל עוד, דמה דכתיב איש צדיק תמים היה בדורותיו, היינו שני דורות, דור המבול ודור הפלגה. בדור המבול שייך תואר צדיק, שלא עשה כמעשיהם. וכבר פירשו בגמ' (זבחים קט"ז א) צדיק במעשיו. ואילו תמים, פירש הרד"ק תמים בלבו. והנה דור ההפלגה לא היה במעשיהם שום עבירה, אלא כוונתם היתה רעה, ועל זה שייך על נח תואר תמים בלבו. נמצא, מאי דכתיב צדיק תמים היה בדורותיו, היינו, צדיק בדור המבול, ותמים בדור הפלגה. וא"כ שפיר אמר לו הקב"ה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. ואילו דור הפלגה הרי עדיין לא היה.

מ"הו בגמ' זבחים שם איתא, תמים בדרכיו צדיק במעשיו. ופירש מהרש"א שם ח"ל, הדרכים הם המדות אף בזולת מעשה. ונופל בו לשון תמים. האל תמים דרכו. והרבה כמוהו. ובמעשים נופל לשון צדקה, דכתיב עושה משפט וצדקה וגר'. והיה מעשה הצדקה